

ปัญหาทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายการบังคับคดีในบริบทแห่งหนึ่ง¹

นงคัลักษณ์ คำภักดิ์²

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายการบังคับคดีในบริบทแห่งหนึ่ง โดยปัญหาดังกล่าวเกี่ยวข้องกับกระบวนการบังคับคดีกับการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ตาม คำพิพากษาโดยวิธีการและแนวทางที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทั้งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษาในการบังคับคดีในข้อจำกัดกับทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายการบังคับคดี ว่ามีวิธีการเช่นไรที่จะสามารถสร้างความเป็นธรรมและสามารถนำมาปรับใช้กับการบังคับคดีกับทรัพย์สินและมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความหมายของทรัพย์สินและแนวความคิด วิวัฒนาการในการบังคับคดีทางแพ่ง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีทางแพ่งทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ประเด็นปัญหาจากความไม่ชัดเจนของกฎหมาย และอุปสรรคที่ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติจากการบังคับคดีกับทรัพย์สิน และศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาคำพิพากษาไม่ชัดเจนของกฎหมาย และอุปสรรคที่ทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติจากการบังคับคดีกับทรัพย์สิน ซึ่งได้สังเกตเห็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบังคับคดีกับการได้รับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาโดยวิธีการและแนวทางที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อทั้งเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและลูกหนี้ตามคำพิพากษาในการบังคับคดีในข้อจำกัดกับทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายการบังคับคดี ว่ามีวิธีการเช่นไรที่จะสามารถสร้างความเป็นธรรมและสามารถนำมาปรับใช้กับการบังคับคดีกับทรัพย์สินและกระบวนการบังคับคดี จึงเป็นวิธีเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา หรือคำสั่งของศาล ซึ่งในกระบวนการดำเนินการบังคับคดี ก็เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ความมุ่งหมายของการบังคับคดี โดยการทำให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้โดยเร็ว เพื่อเป็นการเยียวยาในความเสียหายที่ได้รับจากลูกหนี้ อีกทั้งการบังคับคดีต้องไม่ทำให้สิทธิของผู้มีส่วนได้เสีย หรือบุคคลภายนอก ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการบังคับคดีได้รับความเสียหายเช่นกัน เมื่อกระบวนการในการบังคับคดีกับทรัพย์สินของลูกหนี้ นั้น ได้มีวิธีการบังคับคดีที่แตกต่างกันออกไปโดยขึ้นอยู่กับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลว่าจะพิพากษาหรือมีคำสั่งในการบังคับคดีกับลูกหนี้ อย่างไร แต่ทั้งนี้โดยเหตุดังกล่าวจึงต้องมีมาตรการการบังคับคดีมารองรับโดยวางอยู่บน

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายการบังคับคดีในบริบทแห่งหนึ่ง โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ตันศิริ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตันศิริ และรองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต(ส่วนกลาง)คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พื้นฐานของแนวคิดในการให้ความคุ้มครองสิทธิและทรัพย์สินของบุคคลและหลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาสิทธิและหน้าที่ของบุคคลให้ได้รับความเป็นธรรมตาม

กฎหมายหมายและให้เป็นไปตามคำพิพากษา ทั้งนี้ศาลจะกำหนดอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงาน อันจะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้ ขั้นตอนและกระบวนการบังคับคดีต้องดำเนินไปด้วยความรวดเร็ว โปร่งใสและเป็นธรรมเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่คู่ความในคดีตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี หากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 296 คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลกำหนดให้ชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล เจ้าพนักงานบังคับคดีย่อมมีอำนาจในการรวบรวมเงินให้พอชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล โดยวิธีการยึด หรืออายัด และขายทอดตลาดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ คือทรัพย์สินที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ สหกรณ์ทรัพย์ ตลอดจนการอายัดเงินสิทธิเรียกร้อง รวมทั้งสิทธิทั้งปวงที่อยู่ในทรัพย์สินนั้น รวมถึงสิทธิทั้งปวงที่อยู่ในทรัพย์สินเหล่านั้นรวมถึงอายัดเงินที่บุคคลภายนอกจะต้องชำระให้แก่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาในภายหลังจากศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง จากการที่กฎหมายได้กำหนดวิธีการบังคับคดี ขึ้นอยู่กับประเภทของทรัพย์สินต่างๆ หรือสิทธิทั้งปวงอันมีอยู่ในทรัพย์สินเหล่านั้น รวมถึงสิทธิที่มีต่อบุคคลภายนอกอันอาจจะชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ แต่ทั้งนี้กลับพบปัญหาในกระบวนการบังคับคดีของเจ้าพนักงานบังคับคดีกับวิธีการและแนวทางของกฎหมายที่มีข้อจำกัดกับการนำวิธีการบังคับคดีและการดำเนินการบังคับคดีกับทรัพย์สินที่จะทำการยึดหรืออายัดเพื่อนำมาชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาให้ได้รับความเป็นธรรมทั้งสองฝ่ายทั้งฝ่ายเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและฝ่ายลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับวิธีการดำเนินการของเจ้าพนักงานบังคับคดี แต่ทั้งนี้ในทางกฎหมายได้ความหมายของคำว่า “ทรัพย์สินและทรัพย์สินไว้” ในมาตรา 137 แต่สิ่งที่จะเป็นทรัพย์สินและทรัพย์สินที่จะก่อนนิติสัมพันธ์ได้นั้นต้องอยู่ในความสามารถของมนุษย์ที่กระทำทางนิติบัญญัติได้ เช่น โอนหมุนเวียนเปลี่ยนมือ หรือครอบครอง อยู่ในความยึดถือของมนุษย์ได้ จากการศึกษาทำให้ทราบถึง

ประเด็นปัญหาความไม่ชัดเจนของทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบในการบังคับคดี จากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา 301 และ 302 ในกรณีบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ไม่ได้บัญญัติให้ความหมายของทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายการบังคับคดีไว้อย่างชัดเจนตลอดจนไม่กำหนดความชัดเจนของบทบัญญัติดังกล่าว

ประเด็นปัญหาความไม่ครอบคลุมและชัดเจนในบทบัญญัติของทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายบังคับคดียังคงเป็นปัญหาต่อแนวปฏิบัติโดยเฉพาะการอายัดเงินและสิทธิเรียกร้องที่ยังไม่ชัดเจนและครอบคลุมในแนวทางปฏิบัติ

ประเด็นปัญหาการอายัดเงินเดือนของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งเป็นไปตามการบังคับคดีกับทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายการบังคับคดีตามมาตรา 302 (2) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ เบี้ยหวัด หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างในหน่วยงานราชการ และเงินสงเคราะห์ บำนาญ หรือบำเหน็จที่หน่วยราชการได้จ่ายให้แก่คู่สมรสหรือญาติที่มีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น ที่ไม่สามารถทำการบังคับคดีกับทรัพย์สินดังกล่าวได้ ถือได้ว่าเป็นปัญหาของการได้เปรียบต่อสิทธิดังกล่าว และเป็นการ

สร้างความไม่เท่าเทียมกันในทางสังคม และเป็นการส่งเสริมให้เกิดปัญหาของสังคมต่อการสร้างภาระหนี้สินของบุคคลในหน่วยงานราชการ

ดังนั้น ปัญหาด้านการบังคับคดีกับทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายการบังคับคดีดังกล่าว จึงต้องมีการทบทวนพิจารณาแนวทางที่เหมาะสม ซึ่งจะต้องคำนึงถึงปัญหาหลายประการเช่น ความจำเป็นของเจ้าหนี้ที่ควรได้รับการชำระหนี้ มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดหนี้ในระบบเฉกเช่นปัจจุบัน อันนำความสูญเสียต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศ และแนวทางของการเพิ่มประสิทธิภาพต่อการบังคับคดี และยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ให้เหมาะสมเป็นไปตามเจตนารมณ์ในบทบัญญัติของกฎหมาย

จากการศึกษาค้นคว้าปัญหาทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในข่ายการบังคับคดีในบริบทแห่งหนี้ ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

2.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 301 (1) ปัจจุบันเป็นการกำหนดประเภทของทรัพย์สินที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งการกำหนดให้พนักงานบังคับคดีสามารถใช้ดุลพินิจในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาทางปฏิบัติที่อาจเกิดการถกเถียงของการใช้ดุลพินิจ ควรแก้ไขดังนี้

เดิม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 301

“ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ ย่อมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

(1) เครื่องนุ่งห่มหลับนอน เครื่องใช้ในครัวเรือน หรือเครื่องใช้สอยส่วนตัว โดยประมาณรวมกันราคาไม่เกินประเภทละสองหมื่นบาท แต่ในกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร เจ้าพนักงานบังคับคดีจะกำหนดให้ทรัพย์สินแต่ละประเภทดังกล่าวที่มีราคารวมกันเกินสองหมื่นบาทเป็นทรัพย์สินที่ไม่ต้องอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดีก็ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความจำเป็นตามฐานะของลูกหนี้ตามคำพิพากษา..”

แก้ไขใหม่ “ทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ ย่อมไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

(1) เครื่องนุ่งห่มหลับนอน เครื่องใช้ในครัวเรือน หรือเครื่องใช้สอยส่วนตัว”

ทั้งนี้เมื่อแก้ไขแล้วจะส่งผลให้เครื่องนุ่งห่มหลับนอน เครื่องใช้ในครัวเรือน หรือเครื่องใช้สอยส่วนตัว ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

2.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 302 (2) ได้กำหนดกรอบจำนวนเงินไว้ในรูปแบบของมูลค่าของเงินไม่เหมาะสม ควรได้มีการแก้ไขใหม่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อเจ้าหนี้ด้วย ควรแก้ไขดังนี้

เดิม มาตรา 302 “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น เงินหรือสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

(1) เบี้ยเลี้ยงชีพซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ ส่วนเงินรายได้เป็นคราว ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกได้ยกให้เพื่อเลี้ยงชีพนั้น ให้มีจำนวนไม่เกินเดือนละสองหมื่นบาทหรือตามจำนวนที่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นสมควร”

แก้ไขใหม่ มาตรา 302 “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น เงินหรือสิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

(1) เบี้ยเลี้ยงชีพซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ ส่วนเงินรายได้เป็นคราว ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกได้ยกให้เพื่อเลี้ยงชีพนั้น อาจให้ตามขอแต่ไม่เกินอัตราร้อยละ 30 ของจำนวนที่มีสิทธิได้รับ”

2.3 ปัญหาการอายัดเงินเดือนของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ควรจะมีการกำหนดให้การแถลงหรือรายงานเกี่ยวกับรายละเอียดของทรัพย์สินนั้นควรจะเป็นหน้าที่ของลูกหนี้ เพราะหากลูกหนี้เพิกเฉยไม่ดำเนินการใดๆ อันจะทำให้ไม่เจ้าหนี้สามารถชำระหนี้หรืออายัดสิทธิ เรียกร้องต่างๆ ได้ ต้องถือว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีเจตนาไม่สุจริตกับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ควรแก้ไขดังนี้

เพิ่มเติม เกี่ยวกับบทบัญญัติที่กำหนดให้ ลูกหนี้ตามคำพิพากษาต้องแถลงหรือรายงานเกี่ยวกับรายละเอียดของทรัพย์สินที่มีอยู่ เพราะหากลูกหนี้เพิกเฉยไม่ดำเนินการใดๆ อันจะทำให้ไม่เจ้าหนี้สามารถชำระหนี้หรืออายัดสิทธิ เรียกร้องต่างๆ ได้ ต้องถือว่าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีเจตนาไม่สุจริตกับเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา

เอกสารอ้างอิง

สุพร อิศรเสนา, คู่มือการบังคับคดี . กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณการ, 2552.

รัตนิสา ศุภจัตุรัส, “ปัญหากฎหมายในการบังคับคดีกับทรัพย์สินที่บุคคลอื่นเป็นเจ้าของรวม” ,วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต,จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,2555.

ปวิณ กุมาร, “ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี” . วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.